

کلیات حقوق تجارت

نسبت بضرکتهای سهامی محدود

آنرا سرمایه نمیتوان نامید .

چون در تعریف های فوق ذکری از کلمه دارائی شد مناسب آنست کلمه مزبور از لحاظ تجارت و دفترداری نیز تعریف شود .

تعریف - در هر موسسه تجارتي مجموع مال التجاره و ابنیه و اراضی و مطالبات آنرا دارائی گویند . دارائی بر حسب اختلاف نوع آن به طبقات ذیل تقسیم شده است :

دارائی ثابت

اموالی که بوسیله آنها منافع عاید گردد از قبیل کارخانجات - ماشین آلات و مستغلات دارائی ثابت گویند .

دارائی متحرك

اموالی که بقصد باز فروش از قبیل مال التجاره و اوراق بهاء دار خریداری شود آنرا دارائی متحرك گویند . عبارت دیگر اموالی که از آنها منافع عاید گردد دارائی متحرك گویند .

باید دانست که بگونه مالی در يك مؤسسه یا شرکته ممکن است دارائی ثابت باشد در صورتیکه همان مال در شرکته دیگری دارائی متحرك محسوب گردد مثلا کارخانه نخ ریسی برای شرکته نخ ریسی دارائی ثابت است در صورتیکه همان کارخانه برای شرکته که خرید و فروش کارخانجات مینماید دارائی متحرك است .

از اینرو میتوان فهمید اموالیکه بقصد باز فروش خریداری شود دارائی متحرك بوده و اموالیکه برای رفع احتیاجات يك مؤسسه خریداری یا بوسیله آنها انتفاع حاصل گردد دارائی ثابت خواهد بود .

ولی اغلب شرکتهای در اسامنامه این حق را برای مدیران شرکتهای قائل میشوند که در صورت ضبط سهام بتوانند سهام مزبور را مجدداً بهر شخصی و بهر قیمتی که بخواهند بفروش رسانند و در این صورت در مبلغ اسمی سرمایه شرکتهای هیچگونه تغییری حاصل نخواهد شد

فصل ششم

سرمایه

قبل از آنکه وارد در بحث سرمایه شویم بهتر آنست سرمایه را از لحاظ دفترداری و محاسبات و از لحاظ قانون تعریف نماییم - تعریف سرمایه از لحاظ دفترداری و محاسبات در دفترداری سرمایه عبارتست از جمع کل دارائی - و در شرکتهای غیر سهامی اضافه دارائی بر تعهدات را سرمایه گویند - و برعکس اضافه تعهدات بر دارائی را زمینه خالی گویند - در شرکتهای سهامی سرمایه عبارت از مبلغی است که صاحبان سهام آنرا پرداخته اند بدون آنکه دارائی و تعهدات شرکتهای در نظر گرفته شود .

سرمایه تجارتي عبارتست از دارائی ثابت و متحرك . سرمایه ثابت مشتمل بر کلیه دارائی ثابت است . سرمایه متحرك مشتمل بر کلیه دارائی متحرك است . سرمایه مثبت مشتمل بر دارائی عینی و مادی است از قبیل اراضی و ابنیه و مال التجاره و ماشین آلات و کارخانجات و غیره .

سرمایه منفی عبارت از آن مبلغ اعتباری است که تاجر یا شرکته یا مؤسسه میتواند تحصیل نماید . وجوهیکه شرکته یا مؤسسه از طریق قرضه هادی و رهن و وثیقه رهنی و غیره استقراض نماید آنرا سرمایه استقراضی گویند . هر چند از لحاظ محاسباتی اشکالی بر این عنوان ممکنست وارد نباشد ولی از لحاظ قانونی

بر نفع شرکت اضافه خواهد گردید در صورتی که تا آن تاریخ مال التجاره مزبور بفروش نرسیده و نقی عاید نداشته و حتی ممکن است فرضاً ده روز بعد از تاریخ تهیه تراز نامه قیمت آن کمتر گردد.

سرمایه از لحاظ قانون

سرمایه سهامی عبارت از جمع کل مبلغی است که هر یک از صاحبان سهام یک قسمت از آنرا تعهد و کلاً یا بعضاً پرداخت نموده‌اند.

سرمایه نامی عبارت از مبلغ کل سهامی است که در شرکت نامه قید شده است و آنرا سرمایه مجاز یا ثبت شده گویند.

سرمایه مطالبه شده

هر مقدار از مبلغ اسمی سهام که بعد از تشکیل شرکت از طرف مدیران مطالبه شود یا اضافه مبلغی که در موقع تقاضا و اعلام توزیع سهام تادیه شده باشد آنرا سرمایه مطالبه شده گویند.

سرمایه تادیه شده

هر مبلغی که از بابت قیمت نامی سهام مطالبه شود یا اضافه مبلغی که در موقع تقاضا و اعلام توزیع سهام تادیه شده باشد آنرا سرمایه تادیه شده گویند. گاهی نیز ممکن است مبلغی که مطالبه شده تادیه نشده باشد در اینصورت آنرا سرمایه تادیه نشده گویند.

سرمایه مطالبه نشده

مبلغی که از بابت قیمت نامی سهام مطالبه نشده باشد آنرا سرمایه مطالبه نشده گویند. هر شرکتی در موقع تنظیم اساسنامه طبقات مختلفه سهامی که شرکت مزبور ممکن است دارا بوده و یا آنکه انتشار دهد تعیین و حدود حقوق دارندگان طبقات مزبور را تعیین مینمایند.

هرگاه در شرکت نامه شرکتی قیدی از انتشار طبقات مختلفه سهام نشده باشد.

حسین اکرمی

دارائی نقدی

عبارت از اموالی است که بوسیله آنها فوراً بتوان دیون و تعهدات خود را ایفاء نمود از قبیل پول نقد و بروات و اسناد دریافتی و غیره.

دارائی استهلاکی

عبارت از دارائی ثابتی است که در اثر استعمال کهنه گردیده و یا آنکه کسر قیمت حاصل نماید مثل کارخانجات و ماشین آلات و یا اموالی که قیمت آنها به مرور زمان از بین برود از قبیل اجاره سفواتی - حق الاختراع و حق الامتیاز و یا اموالی که در اثر کار کردن آنها از بین برود از قبیل معادن فلزات و احجار.

دارائی صوری

این نوع دارائی را ممکن است بر دو قسمت تقسیم نمود:

اول شبه صوری - از قبیل حقوق بیمه پرداختی و مطالبات صعب الوسول.
دوم دارائی صوری - از قبیل مطالبات تسوخت و عدم استهلاك.

قیمت اموال و دارائی ثابتی که باید استهلاك شود و استهلاك نشده است و یا آنکه در صورت استهلاك مبلغ واقعی استهلاك از آن کسر نشده باشد.

برخی از متخصصین محاسبات و دفترداری و بعضی از علماء حقوق نیز عقیده دارند هرگاه در موقع تهیه تراز نامه (بیان) اگر مال التجاره شرکتی بنرخ روز تقویم و در تراز نامه بر آورد شود اضافه قیمت آن بین نرخ روز و قیمتی که مال التجاره مزبور برای شرکت یا مؤسسه تمام شده است دارائی صوری است مثلاً اگر قیمت مال التجاره مطابق ارقام دفتر جنسی شرکتی ده هزار ریال باشد و در موقع تهیه تراز نامه نرخ آن در بازار دوازده هزار ریال باشد و مبلغ اخیر در تراز نامه بر آورد شود تفاوت مبلغ ده هزار و دوازده هزار ریال (دو هزار ریال) را دارائی صوری گویند زیرا اگر دو هزار ریال تفاوت در قیمت مال التجاره بر آورد شود دو هزار ریال